

MONOGRAFIC

aran

ATH DIA

Mai deth 2007 · Numerò 14

IMMIGRACION
ES AUTI
ARANESI

A prumèra ora...

eth cafè

cuert o long, sol o damb lèit,
damb sucre o sacarina...

era informacion
damb **SEGRE**

4

Naua realitat
En darrèr cens eth
16,78% èren
neishudi dehòra
der Estat espanhòu

per A.Sàez

20

Luis Flores
Coneishia era
realitat de
Catalonha mès
non era aranesa

per Anna Geli

22

Boudjemaa
Licenciat en Dret
en Algeria,
trabalhe ena
construccion

Es colors d'Aran

Lèu poirie auer estat eth títol der editoriau deth darrèr numerò d'*Aran ath dia*. Dedicàuem eth monografic as imminentes eleccions. Mès ara non parlam de colors politics senon, d'un des tèmes estela enes programes de totes es formacions qu'aspiren a governar eth país: era immigracion. En pògui ans a cambiat eth color dera pèth, des peus, des uelhs, de fòrça des nòsti vesins. Venen de dehòra, de luenh, atrèti per ua bonansa economica que non trapen pròp de casa, e ja representen un 16,78% dera poblacion. Era integracion qu'ei de besonh. E non ei (sonque) qüestion de garantir ua bona conviuéncia, senon de preservar era lengua e era cultura pròpies d'Aran.

24

Jitca
Aguest romanés ei
miejador deth
Conselh e parle un
aranés perfècte

26

Escòles
Quauqui centres
supòrten ua taxa
d'immigracion de
pròpleu eth 40%

per Alba Orrit

30

Assimilacion
Son fòrça abituaus:
'acte' e 'apte' se
distinguisen peth
contèxte

per Aitor Carrera

Edite Diari Segre, S.L.U.
Depòsit Legau: L-1160-05.

aran
ATH DIA

President: Robert Serentill Utgés.
Director Executiu: Juan Cal Sánchez.
Coordine: Anna Sàez Mateu.
Maquetacion: Anna Barcala Sirvent.
Impression: Lerigraf SLU.

Damb eth supòrt dera
Generalitat de Catalonha

 **Generalitat
de Catalunya**

e eth Conselh Generau d'Aran

 **Conselh
Generau d'Aran**

e era colaboracion dera

 **Catedra d'Estudis
Occitans
d'era Universitat de
Lleida**

Collaboren en aguest numerò: Mikel Aristregi, Francèsc Boya, Aitor Carrera, Angelina Cases,, Anna Geli, Xavi Gutiérrez, Eisharc Jaquet, Amador Marqués, Maria Monge, Jèp de Montoya, Alba Orrit, Josèp Loís Sans, Jordi Suïls, Xavier Ubeira e Andreu Vidal

Immigraci

EN TOT TRINCAR TERMIÈRES

Era immigracion a transformat

en pògui ans era realitat sociiau d'Aran.

Eth darrèr cens metie de manifèst qu'un 16,78% des vesins dera Val auien neishut dehòra der Estat espanhòu. Açò hè que nauvi rèptes se mos plantegen as que cau hèr front. Integrar es nauvenguts serà determinant entà evitar qu'era lengua e era cultura autoctònes d'Aran se diluïssen. Perqué, ei possible preservar era identitat en aquest modèrn Babel? Es experts afirman damb rotonditat qu'òc. S'a d'apostar peth futur. Aquerò òc, damb un modèu pròpri.

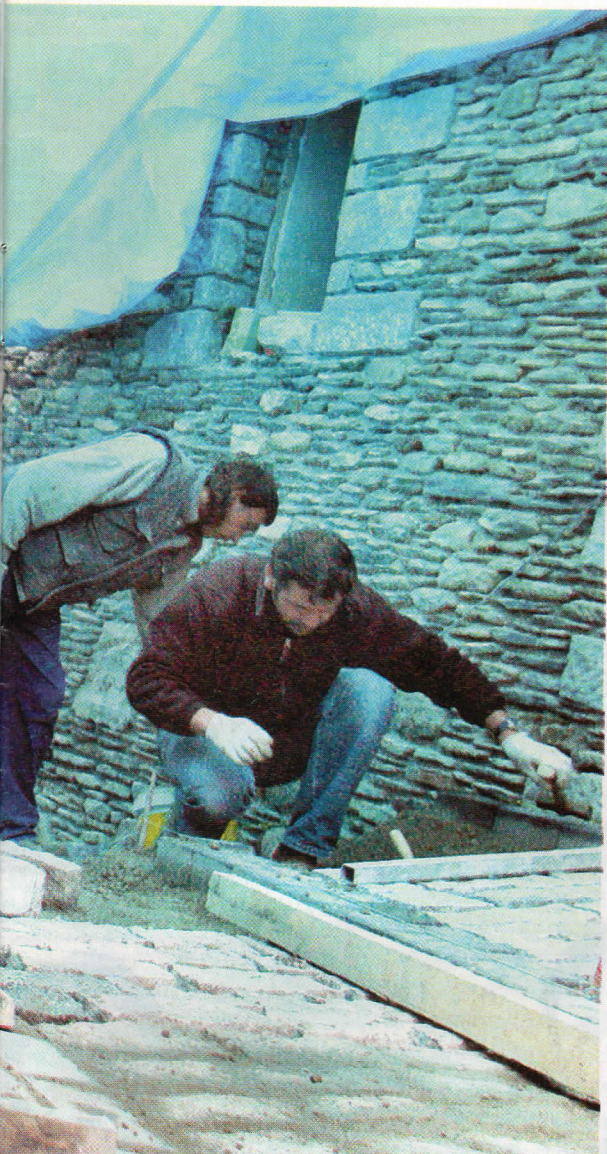
per A.Sàez/M.A.

FOTOS: MIKEL ARISTREGI

Es numeròs que canten. Eth junh de 2006, er Observatorio Permanente de la Inmigración auie 2.804.303 estrangers comptabilizadi en Estat espanhòu. Dètz ans abantes, eth 1996, era chifra ère espectacularment mès baisha: 538.984 personas. E se mos remontam ath 1986 practicamente auram de dividir per dus: 293.208. Era immigracion ei ua realitat imparabla. En pògues decades, Espanha a passat d'èster un estat emissor d'emigrants a èster receptor d'un intens fluxe migratòri. De hèt, des der an 2000 presente ua des majors taxes d'immigracion deth mon: ueit viatges su-

perior ara francesa e tres dera nordamericana. Segontes eth cens der an passat, donques, eth 9,27% des residents en Espanha ère de nacionalitat estrangèra. Aguestes chifres se pòden afinar mès, encara. Un estudi dera Fundacion Centre de Documentacion Politica analise aguestes donades en Catalonha, a on era poblacion estrangèra sonque supère eth percentatge deth 15% en dètz comarques. Dirigís eth ranking eth Alt Empordà, damb eth 21,89% de poblacion nauvenguda. Seguisen era Segarra (20,3%) e eth Baix Empordà (18,77%). En siesau lòc trapam ara Val d'Aran, damb un ensenhador d'estrangers en sòn cens deth 16,78%, lèu eth doble dera mieja espanhòla. Er estudi tanben infor-

“Er occitan a d'èster era lengua d'acuelhuda, era lengua de coesion, senon anaram entà ua societat desestructurada, desequilibrada”, ditz Jusèp Loís Sans

me qu'era majoria des immigrants encara son en ua prumèra fasa d'assentament en territòri, e es prioritats son era recèrca de trabalh e d'abitatge. En concrèt, eth 63% dera poblacion hè mens de cinc ans que residís en Catalonha. Era situacion personau e collectiva d'aguesti nauvenguts hè qu'era integracion en país d'acuelhuda non sigue ua prioritat. Aumens ara per ara. Eth prumèr pas, donques, s'aurà de hèr des d'aciu. Vedíem en Aran ath dia dedicat as pròplèus eleccions ath Conselh Generau d'Aran coma era immigracion ère un des temes estela enes programes politics. Serie negar era realitat non admèter qu'era societat aranesa a cambiat radicalament de perfil en pògui ans. Pòden suberviuèr

Paredèr d'origina estrangèra en ua òbra de Salardú. Naut, era Setmana Solidària damb Romania.

era lengua e era cultura pròpies d'Aran en aguesta naua realitat social? Integrar es nauvenguts e preservar era identitat aranesa son, sense dobtè, rèptes as que s'aurà de hèr front. As que se hèr front autat des deth Conselh Generau, com des des ajuntaments dera Val, eth mon sanitari o er estudi.

Eth responsable der airau de Coession Social dera Val d'Aran, Jusèp Loís Sans, corrobore qu'era immigracion ei un tèma qu'a "d'èstar forçadament sus era taula". Enes dus darèri ans, eth Conselh Generau a agut de trabalhar de valent entà adaptar-se a ua naua realitat "que càmbie dia a dia" e que mos "a obligat a cercar un modèu pròpri d'integracion". Pr'amor que Sans soslinhe que non se pò-

MARÍN E LUCI

PAÍS: ROMANIA
MESTIÈR:
COMERÇANTS

Hè tres ans que son ena Val d'Aran. An era intencion de tornar a Romania, a on i an un hilh, un còp agen pogut estauviar entà afrontar eth futur. "Mos shaute fòrça era Val".

MIHAIL E CRISTINA

PAÍS: ROMANIA
MESTIÈR:
CONDOCTOR E RECEPCIONSITA

"Auïem un treball digne, mès mos calie pensar en futur dera nòsta hilha". Dragos ja ei neishut en Vielha. Li ei pairin Carlos Rodríguez, eth sòn anjo dera guarda.

En Aran i a 410 romanesi, era comunautat mès nombrosa. Tanben i a fòrça gent d'Argèria (un totau de 217), Marròc (212), Bolívia (126), Colòmbia (121) e França (106).

den adoptar modèus d'autes realitats. "Non mos servís eth modèu catalan". Se non se hèn ben es causes era castelhanizacion dera societat aranesa serà imparabla.

ERA LENGUA D'ACUELHUDA

"Er occitan a d'èster era lengua d'acuelhuda, era lengua de coesion, senon anaram entà ua societat desestructurada, desequilibrada". Jusèp Loís Sans explique que entà arthenhèc, eth Conselh non sonque a contractat a Montse de Burgos coma tecnica deth Tractament dera Coesion Sociala, senon que s'an cercat tres immigrants representants des tres principaus collectius de nauvenguts (America Latina, Magreb e Romania) pr'amor que trabalhen a temps parciau entà hèr de mediadors entre era administracion aranesa e es immigrants. "Auem cercat tres personas damb un perfil fòrça determinat, que mestrègen era cultura deth país e agen nocions d'aranés, entà que poguen hèr de pònt". A banda d'aguesta nomenada taula de mediacion, s'an creat tres taules de trabalh mès en qué totes es parts implicades i son representades. I a era taula dera Administracion (Generalitat, Conselh Generau e ajuntaments), era nomenada Tecnica (qu'amasse toti es sectors que ja trabalhen damb era immigracion: mon sanitari, escolar, policèr...); era taula Sociala (empresaris, Càritas, Glèisa...). "Aquest modèu ei pròpri. Demoram qu'era Generalitat mos lo respècte. Eth secretari actuau, Oriol Amorós, semble receptiu. Tanben a vengut ara Val d'Aran e a participat en reünions dubèrtes". Sans tanben se mòstre satisfèt des boni resultats d'uns còrsi deth tot nau. "Hèm còrsi d'acuelhuda, mès açò se hè per tot. Mès a banda d'aguesti còrsi, auem metut en marcha un estudi d'educadors en lèser damb un 50% der alumnat d'origina autoctòna e un 50% immigrant". Contràriament a çò que passe enes còrsi d'acuelhuda, a on er ensenhador de fraccàs ei plan naut "pr'amor qu'es personas nau-

vengudes an de hèr es classes dempús de fòrça ores de trabalh e an d'autes prioritats vi-taus o economicas", aguesti còrsi formatius foncionen fòrça ben. "D'ua banda era iniciatiua permet mèter en contacte joeni d'Aran damb immigrants, mès ath delà, se obten ua titolacion que servís, per exemple, entà hèr de monitor de minjador e com que s'an de hèr 150 ores de practiques, acabes en tot mèter es immigrants en contacte damb fòrça sectors dera poblacion". Tot e damb açò, Sans se mòstre prudent. "Non i a formules magiques". E mens se tiem en compde qu'es darrères donades oficials (deth seteme) ja son desfassades, segontes mos avertís Montse de Burgos. "Era societat càmbe fòrça rapidament". Explique qu'era principau dificultat ei acuelher "ua immigracion multicultural" sense auer de renonciar ara identitat pròpria. "Cautier en compde qu'en quauqui centres escolars s'arribè ath 40% der alumnat d'origina estrangèra". Totòm s'a agut de mèter es piles. "Er estudi ei a on dilhèu ei mès visible, mès tanben en mon sanitari, per exemple, s'a agut de trabalhar plan e contrarelòtge". "Hèm còrsi de coesion sociala entà que s'entene qu'aci auem ua situacion geografica, ua lengua, ua cultura". Es immigrants que decidissen adoptar-les coma pròpies "son fòrça mès avaloradi socialament. Eth sòn esfòrc se ve compensat". As mainatges les còste pòc. En pògui mesi s'an adaptat e entenen era lengua. Son esponges. "Ei mès complicada era relacion estudi-familhes", mès eth clima de convivència qu'ei bon. En Aran i a trabalh, e açò permet qu'aguesti collectius agen cubèrts es besonhs basics. "Les estone qu'ajam un país tan petit, en qué totòm se coneish, en qué es relacions son mès faciles e fluïdes".

QUÉ EN PENSE MOHAMMED CHAIB

Mohammed Chaib (Tànger, 1962) ei deputat en Parlament de Catalonha peth PSC-CpC. Arribèt tà Catalonha damb quate ans, mès

ADINA RADION

PAÍS: ROMANIA
MESTIÈR:
DEPENDENTA

Adina viu amassa damb eth sòn companh Juan (guarda medioambientau deth Conselh) e eth sòn can Ursus en Aubèrt. "Me manque era mia família mès i sò erosa, ena Val, sustot pr'amor que i è fòrça amistats"

quan n'auie tretze auec de tornar tath sòn país, a on ja se sentie estrangèr. Dempús deth COU comencèc en Granada es estudis de Farmacia, carrèra qu'acabarie en Barcelona. De nau en casa, era casa d'acuelhuda que ja sentie coma pròpria, s'a dedicat en còs e arma ath fenomèn dera immigracion. Autor d'Ètica per ua convivéncia, fondèc er an 1994 era Associacion Socio-culturau Ibn Batuta. Tanben ei membre deth Foro para la Integración de los Inmigrantes, d'ambit estatau, e a format part deth Conselh Assessor d'Immigracion dera Generalitat. Sense dobte, ua persona que cau escotar. En un lucid article publicat ena revista FRC dera Fondacion Rafael Campalans, Chaib avertís qu'era immigracion en sègle XXI "ei e serà un des tèmes mès impor-

tants e prioritaris qu'era agenda des govèrns europèus aurà d'auer present entà dar responses clares e efectives sus com afrontar-la e coma arténher era sua plea integracion ena societat europèa". Cre que sonque "des deth coneishement de toti poderam aluenhar aguesta pòur que mos separe". Pr'amor que non n'í a pro en convíuer en un madeish territòri. Es disparières cultures s'an d'amassar entà bastir-ne ua de comun.

Mohammed Chaib considèrè qu'es ajuntaments an era clau d'aguest besonh d'integracion pr'amor qu'ei des des monicipis a on se desvolòpen es politiques dirèctes d'acuelhuda e integracion social. "Cau evitar era sensacion de menaça", hig. E apostar fòrt pera "esséncia dera democràcia: drets

Es estadistiques jamès non acaben d'èster actualizadas. Era darrèra, deth seteme de 2006, plaçauè era taxa d'immigracion en un 16,78%, ara ja se calcule que vire ath torn deth 20%.

e déuers entà toti es ciutadans en igualtat de condicions”.

“Es immigrants an de veir qu'er ajuntament vò que participen coma un ciutadan mès. Arren de hèr, per exemple, hèstes dera diuersitat per separat; açò non mos pòrte enlòc, pr'amor que tostemp se reproduissen es madeishi esquèmes e non i a cap tipe de interrelacion satisfasenta. Non impòrte s'eth vesin deth costat va damb chilaba o ei nere, donques que i a ues normes que s'an d'aplicar a escala e an d'èster iguals entà toti. Eth madeish succedís en barri o en monicipi coma espaci qu'ei patrimonni de toti”. Açò òc: “ei impossible solucionar conflictes parlant des immigrants mès sense eri.”

Chaib tanben avertís qu'era immigracion “a de dar eth pas d'apropar-se, de parlar, donques qu'arrés l'ac demane qu'abandonen era sua cultura e religion. L'unic que se demane ei que hèsqen un esfòrc d'apropament e que pèrden era pòur”. Que hèsqen un esfòrc d'integracion. “Plan segur que se coneishen era lengua e era cultura s'adaptaràn melhor. Ath delà, entàs immigrants, era soma dera cultura deth país d'origina e era autoctòna da coma resultat un enriquiment personau, e açò ei un valor qu'ajude a veir es causes d'ua manèra mès dubèrta. Tanben supause, s'ac sap profitar, un endrme enriquiment culturau entara societat d'acuelhuda, sustot en un moment en qué es relacions entre es persones en mon son globalizadas e eth coneishement mutuau deven un besonh”.

Entà arténher aguesti rèptes, apòste per seguir un modèu pròpri. “Eth modèu francés a considerat qu'era assimilacion ei era melhor via entara plea integracion. Se concep coma un procès en quau s'equiparèsse era poblacion estrangèra damb era poblacion nacionau en ua societat laica, liura e igualitària. Se da per supausat qu'era poblacion immigranta ei interessada ena cultura francesa e que, per autan, non cau incidir ena cultu-

MUNICIPIS DERA VAL D'ARAN

MUNICIPIS	ABITANTS	ESTRANGÈRS	% ESTRANGÈRS
Arres	55	5	9,10 %
Bausen	51	0	0,00 %
Es Bòrdes	249	16	6,43 %
Bossòst	1.218	204	16,75 %
Canejan	108	0	0,00 %
Les	954	223	23,37 %
Naut Aran	1722	179	10,39 %
Vielha e Mijaran	5.304	1.101	20,75 %
Vilamòs	202	24	11,88 %
TOTALS	9.863	1.752	17,76 %

Es classes de monitors de temps de lèsser ei ua des iniciatiues inventades des deth Conselh Generau d'Aran que melhor foncionen entà integrar estrangèrs

ra d'origina. Aquest modèu d'igualtat d'oportunitats sus eth papèr ei fòrça atractiu, mès ara ora dera vertat se non s'aplique realment ei nefast, donques qu'es immigrants se dan compde qu'aguest prometut tractament d'equilibre e de gaudir des madeishes condicions qu'es autoctòns non se produsís".

"Eth vertadèr problèma damb es joeni de tresaus e quataus generacions d'immigrants en França son es inegalitats economicas damb es joeni autoctòns, era manca de perspectiva de futur, era insisténcia ena assimilacion o desculturacion. Es recents conflictes an demostrat que, entà tresaus e quataus generacions, era igualtat d'opor-

MARI CERRO

PAÍS: COLÒMBIA
MESTIÈR:
EMPRESARIA

Arribèc hè 6 ans. Deishèc tres hilhs as que non a vist sonque dus còps-despús que demore en Aran. "Era causa mès dura dera immigracion". Enguan a daurit eth sòn pròpri negòci.

tunitats que les prometeren, peth hèt d'auer era nacionalitat francesa, jamès arribèc. Dempús de tanti ans en França, eth sòn nòm e era sua origina les continue en tot mercar pejorativament coma personas immigrades". E açò genèr marginalizacion e frustracion. "Er unic esturment qu'an a man ei refusar era societat ena quau viuen e rebèllarse". Er aute modèu ei eth multiculturalisme, qu'an utilizat païsi coma Anglatèrra o Olanda. En aquest sistèma era poblacion immigranta viu laguens es sues diferéncias, ne se preocupe ne s'interesse per apropar-se ara poblacion autoctòna. S'accedís as peticions des immigrants, mès rèsten isoladi, ei a dèder, en barris e estudis separadi, co-

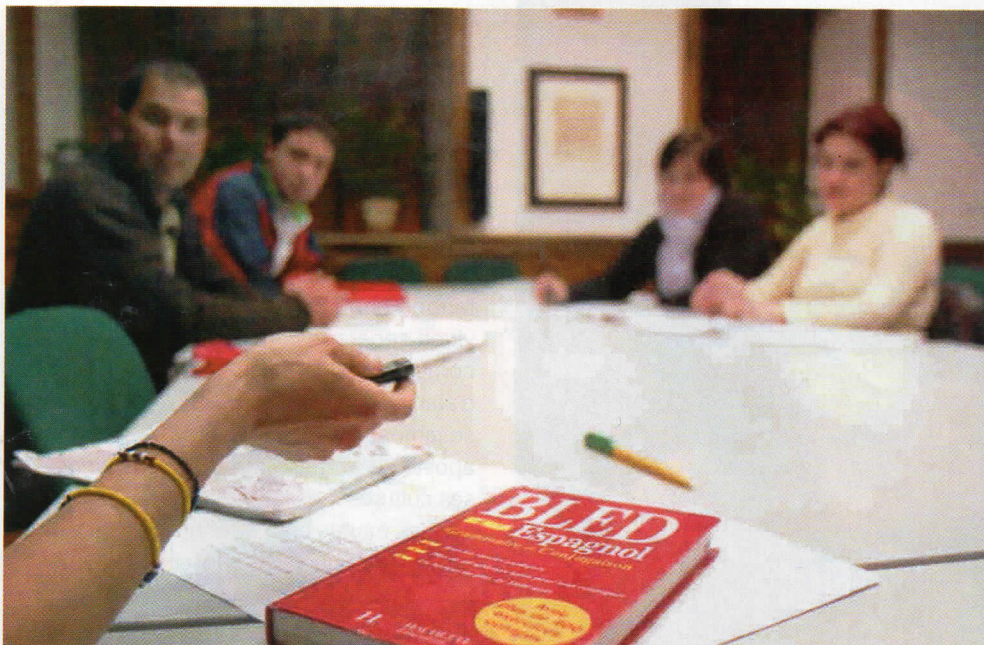

ma se siguessen dus païsi disparièrs. Aguest modèu tanben hè aigües", ditz. Sociològs coma Manuel Castells cren que calerie que des de Catalonha s'aurie de seguir eth modèu american pr'amor que, segontes eth, autanplan i a racisme, es persones van prosperant e avaloren eth lòc a on viuen. "Deth modèu nòrd-american podem admirar eth progrès des persones, mès, per un aute costat, tanben continuen en tot auer cultures que viuen separades enes barris e enes ciutats, comunautats barrades que hèn era sua vida, e atau era interrelacion non acabe d'arténher-se jamès", avertís eth deputat socialista. Eth apòste pera interculturalitat: "ei a díder, diuèrses cultures mès interrelacionades". E da quauques pautes entà arténher-la. "S'a d'evitar, ena mesura que sigue possible, era concentracion d'immigracion enes barris, cau que poguen víuer en diuèrsi lòcs dera ciutat". Ua bona via entà qu'açò sigue realitat ei er espòrt. "Pòt servir entà fomentar era participacion entre es joeni". Tostemp e quan, non cau didéc, "qu'aguestes equipes non estonguen formades exclusivament per marroquini o equatorians, o qu'ua comunautat jògue contra ua auta, senon que siguen equipes a on i a persones de totes es nacionalitats".

DAMB PERSPECTIVA ISTORICA

Eth professor dera Universitat Pompeu Fabra Ricard Zapata-Barrero ei un des maxims expèrts en immigracion der Estat espanhòu. En ua collaboracion entara Fondacion Rafael Campalans avertís deth bastiment deth que nomena un "nau conservadurisme" en resposta "ath procès istoric dera multiculturalitat". De hèt, asseure, damb aguest procès càmbie era idèa de progrès. "Çò qu'enes sègles XIX-XX se mesuraue en tèrmes sociaus e economics, se restaque ara a tèrmes culturaus". Ena madeisha publicacion, Ferran Sáez Mateu, assagiste e director der Institut d'Estudis Polítics dera Universitat Ramon Llull, mos

Aran a metut en marcha un modèu pròpri d'acuelhuda d'immigrants. Se considèra vitau que des de Catalonha se respècte pr'amor qu'es realitats no son equiparables.

Eth Conselh organize classes entà afavorir era integracion.

pòrte ara arraiç deth problèma: "N'ena democràcia constitutiva grèga (dirècta) n'enes actuaus democràcies liberaus (representatives) i a agut jamès ua equiparacion dera nocion de poblacion damb era de ciutadania. Era rason ei ben simpla: abantes e ara, es drets ciutadans non an ua arthenhuda territorialiu indefinida senon qu'estan estacadi indefectiblement a ua determinada estructura politicoadministrativa (sigue era pòlis en relacion ath demos o er Estat modèrn en relacion ara ciutadania). Dehòra d'aguesta restriccion, mès, eth rèste constituirie ua vulneracion des principis democratics (com ara en relacion ath genre, es credences religioses, eca). Açò vò díder, simplament, qu'eth punt de friccion non se da entre era democràcia e era pluralitat culturau, senon entre era democràcia e era creishenta pluralitat de situacions administratives dera poblacion immigrada". Eth filosòf hig que "tota societat complexa genèra friccions,

e aquestes son soent —mès non tostemp— res-tacades damb era diuersitat culturau entenuda en un sens ampli". Açò òc: "era majoria son friccions perfectament assumibles, lèu trivials, com ara es restacades damb es dies festius des disparières religions, eth menu que s'aufris enes estudis publics a on i conviuen mainatges de disparières confessions, eca. Qu'un centre educatiu age era possibilitat de servir en un madeish minjador, sense segregar ar alumnat, plats halal o kosher, metem per cas, non supause ua despena addicionau guaire gran. Per contra, es beneficis socials d'auer adoptat ua mesura d'aguest tipe son, a long termini, enòrmes". Mès "ath cant d'aguestes friccions assumibles n'existissen d'autes qu'ua societat democratica qu'a coma darrèr referent era Declaracion Universau des Drets Umans non pòt adméter". Ferran Sáez met quauqui exemples: "Eth matrimòni obligat entre menors d'edat, es formes encurbi-

MARIA LUZ VILLANUEVA

PAÍS: BOLÍVIA
MESTIÈR: GRÈMI
D'OTELERIA

Maria non hè sonqu'un mes que demore en Bossòst. Aquesta estudianta de Bioquimica a es sòns familiars ena Val, eri l'animeren a vier tara Val d'Aran entà viuer un shinhau mès relaxada.

JUAN, DIONI E NOREISA

PAÍS: COLÒMBIA
MESTIÈR: CONSTRUCTOR

Un major salari e possibilitats entà remassar era sua família sigueren es causes que lo portèren a demorar en Bossòst. Arregraís era ajudaproporcionada peth Conselh Generau.

Eth deputat Mohammed Chaib ditz que "cau evitar era sensacion de menaça" e apostar fòrt pera "esséncia dera democràcia: drets e déuers entà toti es ciutadans en igualtat de condicions"

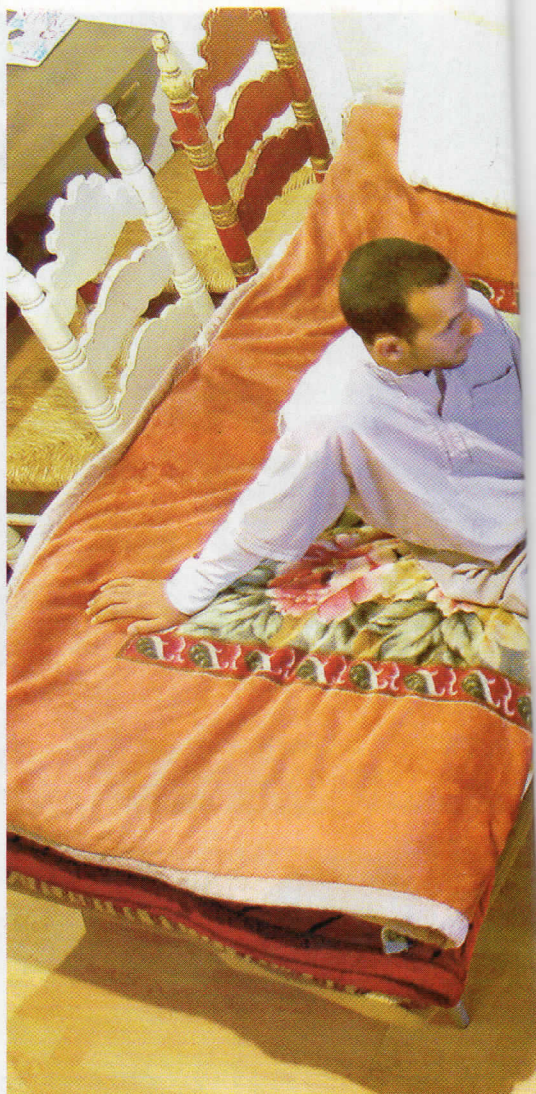

CARLOS LÓPEZ

PAÍS: VENEQUÈLA
MESTIÈR: MÈTGE

Era inseguritat e er estat de violéncia en sòn país les impulsèc entà Espanha (Tenerife) mès era aficion alpinistica de Carlos les hèc a botjar enquiara Val d'Aran. Carlos e era sua hemna trabalhen en espi-tau coma mètge e ginecològa.

des d'esclavatge o, encara peyor, es mutilacions rituaus, especialment era ablacion deth clitòris practicat sustot per immigrants d'origina subsaariana". En un sens estricte, hig, aguesti casi de tan resson mediatic non constituïssen "un problèma dirèctament ubicable en encastre deth relativisme culturau, pera simpla rason que non i auie arren a relativizar: eth Còdi Penau estipule clarament qu'aguestes conductes son delictives; eth rèste de consideracions son supèrflues. Semble clar, mès, qu'era arraitz darrèr deth problèma se trape en un seguit de credences e actituds que, sense èster illegaus, òc que pòden conduir a vulnerar —puntuaument mès tanben greument— era legislacion des societats d'acuelhuda. Ape-llar genericament ath relativisme culturau

des de posicions politiquas automentades progressistes pòt portar, en aquest sens, a situacions estranhes". Pr'amor qu'auem clar quin ei era arthenhuda dera lei? "enes societats occidentaus modèrnes era lei a ua arthenhuda territorial; ena Euròpa medievau, per contra, aguesta arthenhuda ère de caractèr etnic o religiós: eth calh jueu auie ues normes legaus e era poblacion cristiana ues autes. Ua cèrta vision deth multiculturalisme pròve de recuperar criticament aquest esquèma premodèrn, especialment en Canadà. Entà fòrça gent, eth nau context en qué s'aplique hè que ja non sigue premodèrn senon, justament, postmodèrn. Eth debat tanben se produisís en païsi a on era multiculturalitat ei era norma, com ara Malaisia o Singapor. En d'autes, coma Nigè-

Mohammed Boudejmaa viu en Vielha damb Mohammad Segthir e Amour Fethi.

ria, i a lòcs a on se pòt aplicar estrictament era sharia o lei islamica (damb lapidacion includida) e d'autres a on i a ua auta legislacion. Aguest serie un cas extrèm de relativisme aplicat a un sistèma politic en sen d'un madeish Estat, autanplan juxtapausat aciu –de forma absolutament equivòca– damb era nocion de federalisme. Semble deth tot improbable qu'era Union Europèa volgue auançar entà politiquas immigratòries basades en referent deth relativisme culturau entenut en un sens estricte”.

Eth debat ei mèu lèu un aute. Ferran Sáez se pregunte “quin ei exactament eth sens dera exigéncia de tolerància en ua societat que ja garantis as sòns ciutadans era plea igualtat en terren religiós, politic, sexuau, eca? Vista des d'aguesta perspectiva, era tolerància ei

quauquarren que, ara per ara, sonque aurie sentit en Estats damb ua orientacion mèu o mens teocratica e/o dictatorial, mèu non pas ena majoria des païsi occidentaus, democratics e secularizats”. Entà ilustrar çò que nomena “aguesta confusa juxtaposicion de referents deth sègle XVIII damb autes deth sègle XXI” sonque cau pensar enes nomenades hèstes dera diuersitat. En aguest punt, Sáez coincidís damb Chaib. “Er objectiu essenciau d'aguestes activitats sembla limitar-se ara exhibicion publica dera diferéncia, per enteneda en un sens superficial (eth minjar, era ròba, eca). Aguesta actitud constituís ua ingenua transposicion dera vielha nocion de tolerància religiosa, que reivindicaua era libertat de culte e era exhibicion extèrna des sòns simbèus mèu que, ath madeish viatge, sem-

**MUSTAFA
BOUDIAF**

PAÍS: ARGELIA
MESTIÈR: TRABALHE
EN BAQUEIRA-BERET

“Quan arribè hè 14 ans lèu non i auie immigrants”. Es sòns tres hilhs son neishudi en Vielha, a on viu tota era familia en un estudi peth que paguen 400 èuros. L’an de deishar er an que ven e dopte que li donguen un pis d’emparament oficiau.

blaua força indiferent ara equiparacion estricta de drets entre es disparières comunautats". Coma conclusion, er assagiste avertís que non "i a cap societat democratica en mon que equipare automaticament era nocion de poblacion reau damb era de ciutadania. Ena actualitat, era poblacion reau dera majoria de païsi democratics occidentaus ei fòrtament condicionada peth fenomèn dera immigracion, mentre qu'era ciutadania ei encara ua idèa restacada ara estructura politicoadminis-

Rashid e Khalid Saba an un restaurant (naut). Ara quèrra, carnisseria halal de Dali Lahcen.

trativa der Estat-nacion. Aguesta asimetria pòt arribar a generar tensions importantes". En quinsevolh cas, era responsabilitat non auriè de requèir, considèrè, "enes principis dera democràcia liberau senon en ua concepcion decimonònica e territorialista dera sobeiranetat der Estat que, inexplicablement, perviu encara en sègle XXI". Unida a ua legislacion pòc eficienta, "aguesta mentalitat obsolescent hè qu'era integracion dera poblacion immigrada depene essencialament de confusi rituaus burocratics qu'an pòc o bric a veir damb era relacion reau des nauvenguts damb era societat d'acuelhuda". E hig: "ei probable qu'era recepcion massiva de poblacion immigrada damb pretensions d'establir-se definitivament ena societat d'acuelhuda acabe en tot requerir cambis prigonds ena legislacion (e tanben ena mentalitat) d'aguesta. Semble evident, mès, que non toti son dispausadi a amiar-les a tèrme, tanben en contèxte d'ua poblacion anormalement envielhida que non a cap aute remèdi qu'acceptar eth fenomèn".

Integrar es nauvenguts serà determinant entà evitar qu'era lengua e era cultura autoctònes d'Aran se diluïssen.

LUIS FERNANDO FLORES

LUIS FLORES a 31 ans. Ei neishut en Magangué (Colombia) e ei soltèr. "Pensi qu'abantes de jutjar a un immigrant, çò que cau hèr ei dar era oportunitat de que s'exprèsse e de que demòstre çò qu'ei e çò que vau, e non catalogar-lo damb es tòpics que i a enes diuèrsi païsi. Cada persona ei un mon e cadun pense e actúe d'acòrd as principis formadi ena sua familha e ena sua cultura.

per Anna Geli

FOTO: MIKEL ARISTREGI

"Ara ja pensi en quedar-me aciu"

Ua pregunta obligada que toti mos auem hèt en moment de conéisher a un immigrant. Per qué decides vier entà Espanha e concretament entara Val d'Aran?

Hè cinc ans qu'arribè en Girona, en Ripoll e sense papèrs, com arribam malurosament era majoria. En Colombia eth trabalh ei benben escàs e paguen molt pòc, aguestes causes t'obliguen a emigrar. Gésser per gésser deth tòn país, pensi que senon ei de vacances non ac hès, atau que tostemp i a un motiu mès fòrt que tot aquerò, fin finau se convertís en ua obligacion. Jo venguí a trauèrs d'ua amiga dera mia fraia e dempús me didec de vier entara Val d'Aran, aciu comencè a trabalhar en Artés en ua codina a on m'èren es papèrs, dempús me'n anè entà Bossòst recomanat, e aqui sò hèn de recepcionista en un òtel. Tanben sò hent eth nivèu A d'aranés e me çò treiguent eth cors de monitor d'activitats de lèser, ja qu'era mia formacion en país d'origina ei de lengües.

Coneishies era realitat culturau dera Val? Coneishies er aranés?

Donques non. Coneishia era realitat de Catalonha, e sabia que se parlaue catalan, mès quina siguec era mia susprèsa quan arribè aciu e vedí que, ath delà deth catalan, tanben se parlaue er aranés. Ath començament me costèc un shinhau integrar-me, sustòt peth clima, e pes costums en generau, mès en moment en qu'era gent te comence a conéisher e mòstres interès pes causes alavetz que comencen a sènter-te un mès. Dempús, a trauèrs deth Plan de Coesion Social deth Conselh Generau, me dèren era oportunitat d'èster miejador entara comunautat iberoamericana. Aquí eth nòste trabalh que consistís en orientar ara gent sus ahèrs culturaus, politics e sustòt socials. Est'an passat se hèc era prumèra hèsta dera diuersitat culturau e auec fòrça èxit de participacion, ère ua hèsta dubèrta entà toti aqueri que desirauen conéisher ues autes cultures que viuen en aguesti moments ena Val d'Aran.

Qu'ei çò qu'auies de besonh sonque arribar ena Val d'Aran e non ac poderes trapar o arténher?

Ben, aciu ena Val auer un coche entàs desplaçaments ei lèu ua obligacion, e jo ath començament non l'auia e ère desesperant, en aqueth sens auí fòrça problèms. D'un aute costat, eth loguèr ei benben car e dificil de trapar, aquerò t'obligue a compartir pis ara fòrça. Ath començament non sabia se m'anaua a quedar pr'amor que petiti inconvenients que te hèn era vida vidanta mès complicada, totun en aguesti moments ja hè un trabalh estable e eth carnet de conduir, donques ara ja pensi en quedar-me aciu pendent un temps aumens.

Qu'ei çò que te producís engüeig?

Sustòt eth calor dera mia familha, eth clima, e tanben eth minjar. Totun ara ja me çò acostumat ara gastronomia dera Val d'Aran, mès sens dubte çò que trapi de mens ei eth calor dera mia familha.

Qu'entenes tu per immigrant? Com t'agradarie qu'era gent entenesse aguesta paraula?

Pensi qu'abantes de jutjar a un immigrant o a quinevolh persona, çò

que cau hèr ei dar era oportunitat de que s'expressè e que demòstre çò qu'ei e çò que vau, e non catalogar-lo damb es tòpics que i a enes diuèrsi païsi. Donques cada persona ei un

mon e cadun pense e actúe de forma diferent d'acòrd as principis formadi ena sua familha e ena sua cultura. Non toti èm igual. Ne es immigrants ne arrés. Cada persona ei unica.

MOHAMMED BOUDJEMAA

LICENCIAT EN DRET COMPARATIU en Argèlia, Mohammed, de 26 ans, trabalhe ena construcció e tanben hè de miejador en Conselh Generau entà orientar as nauvengudi arabo-parlants. "M'agrade era Val, un lòc petit, on coneishes mielhòr ara gent e pòs hèr mèts amics". Mohammed se hèc a hèr ua samarreta on i auie escrit en arab e en aranés era frase "*Amassa bastiram eth nòste pervier*".

per Anna Geli

FOTO: MIKEL ARISTREGI

"Pensi qu'ei possible era conviuença"

Quin siguec eth motiu peth que ven-gueres entara Val d' Aran?

Era situacion en mèn país que non ei cap agradiua. Es argelins qu'èm un país ric, mès aquera riquesa son-que ei en mans de pògues perso-nes, eth rèste non viu coma se meri-tarie. Eth govèrn a ua bona part de cul-pa, ath delà creigui qu'emigrar fin fi-nau, non ei era sollocion as problè-mes deth tòn país, mès era gent ei cansada de batalhar sense arténher arren a cambi. Acabè era mia car-rèra en Argelia e dempús siguiú 8 me-si en Perpinhan. Dempús venguí ta-ra Val d' Aran a trauers des hilhs d'ua fraia deth men pàir que viuen aciu en Vielha. Aciu me metí a trabalhar ena construcció, que non ei un tra-balh que m'agrade massa donques jo demori bèth dia poder exercir eth mes-tièr de çò qu'estudiè, mès lo mès im-portant ara per ara ei auer un tra-balh e auer es papèrs, que me les hè-ren aciu. Dempús, hè dus ans se me-tec en foncionament eth Plan de Co-esion Social deth Conselh Generau d'Aran, e èren ua seleccion dera gent que mès o mens entenie o parlaue er aranés o eth castelhan e m'escuelhe-

ren a jo. Des d'alavez çò que hèsqi ei ajudar e orientar as que parlen son-que arab ja que n'í a que non saben ne parlar castelhan. Ei ua ajuda plan importanta pr'amor que quan te'n vas d'un país entà un aute non coneishes practicament arren e es molt desorien-tat.

Coneishes quaquarren dera reali-tat culturau, politica e religiosa de-ra Val? Quines penses que son es auantatges e es desventatges de viuer en un lòc coma aquest?

Non, non coneishia era realitat cul-turau ne politica dera Val enquia que non passè un temps d'adaptacion e de conviuença damb era gent, e en-quia que non liegí diuersi libres que m'ajudèren a entené'c mielhòr. Que siguec tota ua suspresa entà jo. Mès me cau díder qu'eth hèt d'auer agues-ta realitat culturau ena Val siguec ua suspresa agradiua, donques a jo m'agrade apréner causes naues. Tan-ben en un lòc plan petit com era Val rapidament te coneishes damb era gent e comences a hèr ua familha d'amics, causa que en ua ciutat ei mèts difícil. Es desauantatges pensi que son

es madeishi qu'es qu'an ua bona part dera poblacion actua, eth lòc entà viuer ena Val ei fòrça car e difícil d'ar-ténher, e a viatges se tendís a pen-sar qu'as argelins mos agrade de viuer toti amassa en ua casa, mès qu'aque-rò non ei cap vertat, çò que passe ei que sages d'estauiar es sòs que guanhes entà que non se'n vagen son-que ena viuenda. En çò que tanh ara religion, ei cèrt que per exemple eth diuendres pregam obligatòriament, e aciu non auèm un lòc entà desvolu-par aquesta activitat, com non auem Mesquita donques a viatges resam en casa de bèth un e molti viatges mos desplaçam enquia Saint Gaudents on i a una mesquita e aqui podem pre-gar tot e qu'en un començament si-guec fòrça difícil.

Coma definiries es aranesi que co-neishes, quina impresion perso-nau as rebut?

Era gent que coneishi aciu ena Val e en Espanha ei mèts nobla qu'en Fran-ça. Aciu te diden es causes ena ca-ra, tal qual les pensen, non pas atau en França. Ua des causes que mès m'agrade des aranesi ei que son fòr-

entrevista

ça amants dera sua tèrra e des sues tradicions. Un pòble non pòt desbrembar es sues arraiçs ne era sua tradicion perque alavetz qu'ei condemnat a morir. En mèn cas, jo non pòrè jamès deishar de costat era tradicion deth mèn país, mès ua causa è molt clara que pensi qu'ei possible era conviuença de diuèrses tradicions e que son completament compatibles ena societat, aquerò non a d'èster un motiu d'enfrontament, lèu ath contrari, a d'èster ua coneishença deth mon e dera sua diuersitat. Enteni eth sentiment des aranesi, perque jo tanben la è. Un auta causa ei tanben eth respècte, per aquerò m'agrada de parlar de persones e non pas de país en generau, perque ena mia cultura madeish i a companhs mès que non vòlen aprèner er aranes perque diden que non les servís entà d'arren,

mès jo pensi qu' ei ua equivocacion. Era mia mair ei professora, e dilhèu per aquerò que pensi qu'ei important aprèner tot çò que pogues. Ath delà, è fòrça amics aranesi que hèn que m' interessa mès pera sua cultura e pes sòns costums.

Qu' ei çò qu'engüeges deth tòn país?

Çò qu'engüegi mès qu'ei era mia mair.

Penses que te quedaràs a víuer en Val d' Aran?

Donques, ath començament pensè fòrça viatges de tornar-me'n, segurament poderia auer auut trabalh en mèn país, mès era situacion non ère bric esperançadora. Ara per ara me trapi fòrça ben ena Val d' Aran, me sò integrat ben, non me còste hèr amics e s'es causes non cambien en mèn

país, de moment me quedarè aciu. Non sabi quan de temps, aquerò qu'ei dificil de sabé'c, mès m'i trapi fòrça ben.

Qu'entenes tu per immigrant?

Eth sentiment d'immigrant tanben lo pos auer en tòn pròpi país, a viatges non te cau anar massa luenh entà sénter-te en un aute lòc, en un aute país. Un immigrant normaument va d'un lòc entà un aute entà un millhor pervier. Toti èm persones, e fin finau toti èm fòrça parièrs, mès torni a persutar que çò de mès important qu'ei era volentat de respècte entre es persones e sustòt entre es cultures. Non cau impausar arren a d'arés, sonque auer ua conviuença e un pervier pacific e amassa, e aquerò se pòt arténher, mès qu'ac cau voler. Nosati, es immigrants auem fòrça topics e era mager part dera culpa l'an es mieis de comunicacion, sonque ei desconeishença dera cultura de dehòra, non ei arren mès. Per exemple, eth vèl qu'an de portar es hemnes, la pòrte qui vò, atau, en casa mia era mia mair la pòrte mès era ma fraia non, e non passe absolutament arren.

Parles e entenes aranes, voleries qu'era gent que la parle te la parlèsse a tu tanben? O ac traparies ua falta de respècte?

Òc, voleria qu'era gent me parlèsse en aranes, ei ua forma d'integracion, mès normaument ena Val d' Aran quan vas entàs lòcs a trompar, per exemple, se dirigissen a tu en castelhan. A jo m'agradarie fòrça que me parlèssen en aranes, non è cap problèma.

GHEORGUE JITCA

PARLE UN ARANÉS PERFECTE. Viu damb era aranesa Mònica e a ua hilha de 3 mesi que se ditz Carla en petit pòble de Vila. Ditz que s'estime mès o parlar aranés o eth castelhan, eth catalan l'enten, mès non la parle pr'amor que non a damb qui practicar-lo. "En casa dera mia hemna, es mens sògres me parlen en aranés, tot eth dia que la parli e en trabalh es mens companhs parlen eth castelhan"

per Anna Geli

FOTO: MIKEL ARISTREGI

"Non ei facil éster immigrant"

Quini son es motius pes quaus arribès ena Val d' Aran?

Eth motiu peth quau jo venguí entà Espanha siguec per un benèster economic. Auia trabalh en Romania, mès çò que ganhaua non ere sonque entà viuer plan just e atau que pensè d'anarme'n entà un país on poguessa ganhar mès sòs. Ath començament arribè en Catellon de la Plana, e trabalhè en un lauadèr de coches. Non ganhaua gaires sòs, mès entà començar donques ja m'estaue ben. Dempús viuí en Lhèida mès trabalhaua aciua ena Val on comencè a hèr amics ath delà d'agradar-me fòrça era montanha e era natura. Eth cas ei que fin finau non ère eth trabalh çò que me hèc a demorar ena Val, ja qu'auia trabalh en Castelhon, en Lhèida e en San Sebastián, mès m'estimaua mès era Val d' Aran, sustòt pes amics e pera montanha.

Un viatge arribes ena Val, sabes qu'existís un idiòma pròpri?

Eth problèma damb er idiòma l'auí en arribar en Castellón, mès en tres mesi, a truca d'estudiar fòrça fin finau

artenhí a parla-lo ben, m'espavilè. Quan arribè aciua, non sabia arren dera Val d' Aran ne der aranés. Era realitat d'Espanha non arribè a coneisher-la enquia que non passèren tres ans apruprèt. Alavetz que comprení mès causes. Ath començament çò que t'interèsse qu'ei sonque campar coma ganhar-te era vida, un viatge as trabalh e sòs alavetz que pòs començar a interessar-te per mès causes. Eth prumèr viatge qu'entení a parlar aranés siguec en Ostau a on èrem allotjati en Vila, vedí que parlauen diferent e auí era curiositat per aqueth idiòma, ath delà, en tot auer nòvia aranesa encara se me desvelhèc mès era mia curiositat e ara, dempús de cinc ans non me còste bric de parlar-lo.

Dempús d'éster un temps ena Val, quina ei era percepcion que as d'aguest país, as bèth topic respècte as aranesi?

Des de dehòra, era Val d' Aran la ves coma ua fortalesa, còste molt entrar ena dinamica deth dia a dia des aranesi. Mès un viatge ès laguens, cambies d'opinion rapidament. Te'n

das compde qu'es aranesi non son tan diferenti a tu, sustòt perque eri, ans entà darrèr, tanben gessèren dehòra des sues terres. Tanben enes ans 30 e 40 comencèren a vier fòrça immigrants dera rèsta d'Espanha, quan es òbres deth tunèl, per aquerò que molti d'eri que saben çò qu'ei emigrar. Ara òc, tanben me cau díder que tot ena vida ta' cas de ganhar, non te penses que te demoren damb es braci dubèrti, mès se te ven "brave" —coma diden eri— alavetz que te les dauisen e t'acuelhen coma se siguèsses un mès. Ua auta des causes, quan sò damb es mèn sògres e condem istòries, era majoria des causes qu'eri viueren de joeni ena Val donques jo ja les e viscudes. Qu'ei çò de madeish qu'en mèn país mès damb ua diferència de 50 ans. Aué en dia, es joeni non an viscut aquestes causes, en aqueth sens ara ei dejà tot modernizat, non ac saben perqué non ac viueren.

Qu'ei çò que trapes mès de besonh deth tòni país, qu'ei çò qu'engüeges? Era religion per exemple, ortodò-

entrevista

xa en tòn país, ei un des inconvenients?

Dilhèu çò qu'engüejí mès qu'ei era familha. Mès tanben sabes qu'en un moment o un aute t'as d'independizar e viuer tot solet era tua vida, atau que, ja ages frair, mair o pair, mès lèu o mès d'ora que te tocarà de deishar-les. Senon les deishes damb 20 ans, donques les auràs de deishar damb 30 o 40, qu'ei lei de vida. Dempús eth minjar ei fòrça semblant, aciu ei mès variat, mès es matèries prumèras son fòrça parières. Quan arribè que non m'agradauen es gambes, mès coma ditz er arrepervèri "donde fueres, haz lo que vieres" atau que pensè que s'era gent s'ac minjaue e non se morien, donques a jo tanpòc me pasarie arren. En çò que tanh ara religion, donques hè ua fraia qu'ei monja e era tostemp me ditz que Diu ei en toti es costats, atau qu'ei igual qu'aciu non i age ua glèisa ortodòxa. Ath delà, de tant en tant ven un capelhan e mos aufrís ua missa ortodòxa, mès en aqueth sens jo non è guaire problèma.

Un viatge ès aciu dejà damb ua vi-

da estable, as pensat en quauque projècte de futur?

Ara madeish non. Ath delà d'auer un trabalh, m'agrade fòrça era agricultura, es prats e es bòrdes. Non, non hè pensat en hèr cap negòci perque pensi que ja n'í a molts que viren ath torn deth torisme, qu'ei de lo que pòs viuer. Ath delà, es mès sògres ja an un negòci en casa relacionat damb eth torisme. De moment me guanhi era vida damb era construccion e hènt de miejador en Conselh Generau d'Aran, qu'ei un trabalh que consistís en orientar ara gent qu'arribe de Romania e desconeishen se com van es causes aciu, o per exemple entà revirar quauque tèxte deth romanès ar aranés o ath castelhan.

Qu'entenes tu per immigrant?

Non ei facil èster immigrant, mès pensi qu'un immigrant a d'auer ues causes en compde quan se'n va deth sòn país, a d'auer en compde qu'eth lòc a on arribe non serà era sua casa, mès qu'òc que pòt èster qu'ara fin sigue era sua casa. Alavetz que s'a d'adaptar en lòc entà on va adaptant-se ara

gent, e non era gent ada eth. A d'auer en compde que cau respectar es costums e era gent que i a en lòc d'arribada. Ei a díder, tu pòs auer es tòns costums d'origen, mès que non les as d'impasar ath lòc a on vas. Pensi que laguens de casa pòs èster coma volgues e seguir era tua tradicion, mès sense impasar-la en carrèr. Pensi qu'aprèner er idiòma deth lòc a on vas ei mostrar respècte pèra gent que i viu e que lo parle. Quan i a quinsevolh activitat o ahèr sociu, ei de besonh que tu i participes e que sigues part dera societat.

T'agradarie qu'aqueri que parlen aranés, te la parlèssen a tu tanben?

Ah! Jo que no n'è cap de problèma. Tot ath contrari, que voi que me parlen en aranés. Aciu auetz era facilitat de cambiar deth catalan ath castelhan o ar aranés, mès que a jo aquerò me còste fòrça, per aquerò que coma en casa parli tostemp aranés, e en trabalh castelhan, donques eth catalan, tot e que lo enteni, non lo sabi parlar. Un idiòma l'as de practicar, senon se te desbrembe.

Immigracion e escolà

ES RÈPTES DES MÈSTRES D'ARAN DEUANT UES CLASSES CADA DIA MÈS PLURALS

per **Alba Orrit**

FOTOS: MIKEL ARISTREGI

Er estudi ei eth melhor reflèxe de com a cambiat era societat aranesa enes darrèrs ans. Per aguest motiu, eth Conselh Generau d'Aran a realizat un estudi en que s'analise era evolucion deth fenomèn migratòri enes aules des deth cors 2004/05. D'on son originaris es escolans d'Aran? Quina lengua parlen? Es resultats s'oslinhen qu'es mètres s'enfronten a un nau rèpte: èster ua pèça clau ena integracion des nauvenguts.

Pendent es tres ans que s'a hèt eth seguiment deth tèma es auxiliars de convèrsa en iniciar-se eth cors an balhat as estudis ues huelhes enta recuèlher es donades (nòm der estudi, cors, nombre d'escolans, país d'origen o ben region d'origina, lengua parlada...).

Es huelhes ramplides les torneren a remassar es auxiliars de convèrsa e les balhèren ara tecnica deth tractament dera Coesion Sociala tà hèr eth uedatge e includir aguestes donades en Plan de Coesion Sociala deth Conselh Generau d'Aran. Der informe s'a constatat qu'eth percentatge des

mainatges matriculadi enes dièrses escòles dera Val d'Aran s'a incrementat cada an. Aguest creishement ei generat pera arribada de mainatges nauvengudi, enguan pròp deth 16% deth totau (115 escolans d'un totau de 721).

Çò que tanh as mainatges nauvengudi matriculadi enes dièrsi estudis dera Val. En CEIP Alejandro Casona de Les, en Baish Aran; es matriculadi son eth 34,33% des escolans, le seguís eth CEIP Eth Rosèr d'Aubèrt damb eth 30% laguens dera sua matricula; en CEIP Garona de Vielha an gaireben eth 17% de nauvengudi e en rèste d'estudis dera Val es donades se botgen entorn ath 10% deth totau: CEIP Castèth Leon d'Es Bòrdes un 6,82% , CEIP Loseron d'Arties 6,82% , CEIP Sant Ròc de Bossòst un 6,33% e enes auti estudis CEIP Ruda de Salardu e CEIP Sant Martin de Gessa non i a cap mainatge estrangèr matriculat.

Entà comentar aguestes donades cau híger qu'a aumentat era poblacion europea, era magrebina, era sudamericana e de d'auti lòcs der Estat espanhòu e decreish era procententa deth territòri catalan. Era lengua mès parlada pes familhes d'aguesti escolans ei donques eth castelhan.

D'autres donades d'interès der estudi son qu'enquiara mès deth 60% dera poblacion nauvenguda demore pendent 1 e 4 ans ena Val. Eth mo-

Er estudi ei eth melhor rebut de com a cambiat era societat aranesa enes darrèrs ans. Eth collectiu de mèstres son aué en dia una pèça clau ena integracion des nauvenguts

tiu dera imigracion ei, non cau díder, er economic e era major part des persones auien coneishudi ena Val quan arribèren.

Es persones procedents de Sud-America son es qu'an un percentatge mès naut d'estudis e eth percentatge d'òmes e hemnes arribades ei propocionau. Aguest fenomèn tanben se trape enes persones arribades d'Europa der Èst. Mès enes persones arribades deth Magreb s'aprècie ua gran desproporcion ena arribada d'òmes.

Fin finau conven comentar, segontes era poblacion estudiada, qu'es famílies sud-americanes son es que compatibilizen melhor es sues tradicions damb es dera societat que les acuelh.

AULES D'ACUELHUDA

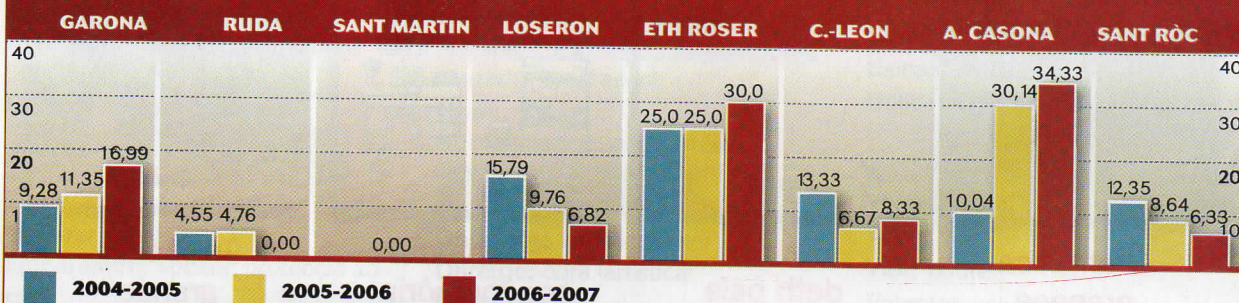
Enes Centres qu'an major nombre d'escolans nauvengudi e en tot seguir ues normes mercades pera administracion, an era dotacion d'aula d'acuelhuda çò que compòrte ua major dotacion de mèstres e materiau escolar e informatic. Mès enes estudis mès

petiti dera Val non i a pro escolans entà arténher era dotacion dera aula d'acuelhuda. Mès ac compensen damb era baisha ratio de mainadera per aula e era coordinacion der tutor, eth mèstre d'Educacion Especiau e, se cau, damb er assessorament deth psicòlog deth centre.

Eth Conselh Generau d'Aran tanben ajude a melhorar tot aguest procès damb es dotacions des auxiliars de convèrsa. Actuaument se dispause de fòrça materiaus entà ajudar a aguesti escolans nauvengudi. E erosament e en tot actuar toti coordinats, en pògi ans era mainadera nauvenguda adquirirà es abiletats entà entèner e parlar es lengües que s'estudi-en ena Val d'Aran

MAINATGES NAUVENGUDI MATRICULADES ENES ECÒLES DERA VAL D'ARAN

Chifres fòrça nautes: quauqui centres supòrten ua taxa d'immigracion de pròplèu eth quaranta per cent. Es-còles coma eth Rosèr e Alejandro Casona son es mès afectades pera arribada d'alumnes nauvenguts.

VA DE LENGUA

per Aitor Carrera

Professor de lengua e
lingüística occitanes ena
Universitat de Lhèida

Actitud e aptitud

Ua des causes que cau que conesque ben eth que comence de parlar occitan, son es resultats deth contacte de consonantes. Se pòt auer ua morfologia perfectà e conèisher es vèrbes, se pòt emplegar ben es preposicions o flexionar corrèctaments es nòms, es adjectius o es pronòms. Se pòt conèisher plan tot aquerò, e dempús enganar-se en moment de prononciar dues paraules consecutives. Aqueth qu'ei un des ahèrs que malarosaments s'i a hèt mens atencion en moment d'ensenhar era lengua as naus occitanofòns. Eth sistèma fonetic der aranés e der occitan generau, quan dues consonantes son de costat, non ei cap luenh deth sis-

tèma deth catalan insular. Quan dues consonantes se tòquen, era prumèra que s'assimile soent ara segona: parciauments o completaments. Çò ei: se pronòncie era prumèra que semble mèns ara segona, o que venque dirèctaments coma era segona. Exemple: eth mot *dissabte*, siesau dia dera setmana. Un catalanoparlant prononciarie espontaneaments [disàptel] en aranés, dera madeisha manèra qu'en catalan. Mès en aqueth cas era aranés assimile completaments era prumèra consonanta ara segona, e ditz [disàttel], coma s'eth mot aguesse dues consonantes identiques consecutives. Un aute mot: *solemne*. Un catalanoparlant o un castelha-

noparlant pensarien qu'aquerò aurie d'èster [sulémnel], mèns ei [sulénnel], coma se siguesse "*solemne*", damb nn. Es assimilacions son fòrça abituau: *cap* qu'ei [káp] foneticaments, mèns eth plurau caps cau que sigue [kats], coma se i aguesse ts, qu'ei fòrça mèns simple de prononciar. E aquerò madeish que vau tà d'auti mots qu'acaben en ua p quan les cau ajustar ua s en plurau. Es assimilacions produsissen hèts curiosi. Com se pronòncie *acte* en aranés? [átte], perque era prumèra consonanta s'assimile ara segona. Com se pronòncie *apte*? [átte], pera madeisha arrason. Com se pòt distinguir *acte* e *apte*? Evidentaments, peth contèxte.

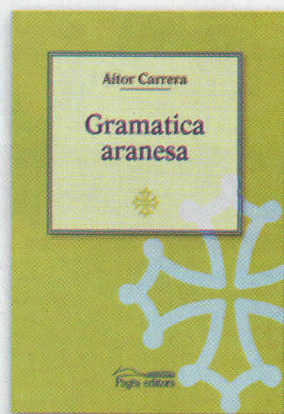
www.pageseditors.com
ed.pages.editors@cambrescat.es

Pagès editors

Garona
Llibres
en aranés

Libes en occitan dera Val d'Aran

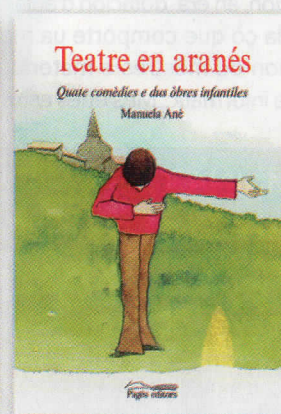
**Gramatica
aranesa**
Aitor Carrera

**Letres
deth país**
Diuèrsi autors

**Er estudi
ena memòria**
Josèp Loís Sans

**Teatre en
aranés**
Manuela Ané

Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida - Tel. 973 23 66 11- Fax 973 24 07 95

DICCIONARI

A

Acuelhuda (n.): acollida, acolliment ('aules d'acuelhuda': aules d'acollida)

Acuélher (pp. acuelhut, -da): acollir

Apréner: aprendre

Aprendissatge: aprenentatge

Assag: intent (v. sajar), assaig

Assajar: assajar

Autoctòn, -a: autòcton

B

Barrar: tancar

Besohn: necessitat

C

Cambi: canvi

Cap d'obra: obra mestra

Caumatge: atur

Causir: elegir, triar (prendre del conjunt)

Contenguts: continguts

Concéber: concebre

Clauar: tancar amb clau, clavar, cloure (un acte, un llibre...)

D

Dar: donar

Daurir: obrir

Deluns: dilluns

Descenduda (n.): V. descens

Descens: descens

Desir: desig

Destrigar: causar molèstia, impedir

Desvolopament: desenvolupament

Déuer: deure

Dialòg: diàleg

Diari, -ària (adj.): diari, -ària

Diari (n.): diari (publicació diària). V. Jornau

Donades: dades

E

Emparar: donar suport, fer costat, emparar, protegir

Emparment sociu: protecció social

Escolan, -a: escolar

Escotar: escoltar

Escuéher: elegir. V. causir

Especiau: especial

F

Família: família

Factible, -a: factible

G

Garbolh: gentada

H

Hèt: fet

Hilh: fill

I

Ièria: illa, porció de terra de cultiu voltada d'aigua total o parcialment (però 'es isles Balears')

Isolament: aïllament

J

Joen, -a: jove

Jornau: jornal, diari (publicació). V. diari

L

Lei: llei

Leçon: lliçó

Lengua: llengua

Lèu: aviat ('hèr lèu': apressar-se), quasi ('ei lèu de nets': és quasi de nit)

Libre: llibre

M

Mainada: nena

Mainadèra: canalla

Mainatge: nen

Metòde: mètode

Modèl: model

Municipau: municipal

N

Nauèth, -èra: recent

Nivèu: nivell

Normalizacion: normalització

O

Òbra: obra (artística o no)

Obratge: obra (artística)

Oficiau: oficial

P

Periòde: període

Prevéder: preveure

Previer: prevenir

Poblacion: població (nucli poblacional)

Poblament: poblament

Populacion: població (nombre d'habitants)

Q

Quinsevolh: qualsevol

R

Réber: rebre

Reconeishut, -da: reconegut

Residència: residència

Religion: religió

Revirar: traduir. V. Tadusir

S

Sajar: intentar

Sò: usat només en frases fetes: 'èster a un sò': trobar-se en la misèria o extremament fatigat; 'prim coma un sò': prim en extrem

Sòs: diners

Sosten: sosteniment, suport

Supòrt: suport

T

Traballar: treballar

Transcors: transcurs

Tradusir: traduir

Trigar: triar (separar el conjunt en subconjunts; secundàriament, prendre del conjunt: v. escuéher)

U

Uet, -da (adj.): buit, -da

Uedar: buidar

Usina: fàbrica

Utilizar: utilitzar

V

Vertat: veritat

Viuèr: viure

Vier: vindre

Volontat: voluntat

Z

Zòna: zona

A woman with long dark hair, wearing a white button-down shirt and jeans, is smiling and pointing her right index finger directly at the camera. The background is a deep blue with several instances of the word "on" in a white, sans-serif font, some appearing as if on a screen or in a digital space. The overall mood is professional and forward-looking.

Era melhor companhia tath futur ei era tua.

Ua gran companhia ei aquera qu'arribe ath futur abantes qu'es autes. En Endesa estam metent en foncionament eth pervier de mès de 22 milions de clients en tot eth mon. Èm era prumèra multinacionau electrica espanhòla e contunham en tot créisher entà generar progrés e benèster. Per aquerò auem era seguretat de que damb era tua companhia, arribaram ath futur abantes qu'arrés.

The Endesa logo consists of a large, stylized letter 'E' in a dark blue color. To the right of the 'E' is a square containing a bright, glowing light effect. Below the 'E' and the square, the word "endesa" is written in a lowercase, white, sans-serif font.

E
endesa